

48 71 3405922

XVII AmC 95/08

ODPIS

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2008r.

Sąd Okręgowy Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Anetta Malmuk-Cieplak

Protokolant: referent Paweł Kępiński

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2008r. w Warszawie na rozprawie
sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
przeciwko Bankowi BPH S.A. w Krakowie
o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

- I. Uznaje za niedozwolone i zakazuje Bankowi BPH S.A. z siedzibą w Krakowie stosowania w umowach z konsumentami postanowień wzorca umowy pod nazwą „Taryfa opłat i prowizji Banku BPH S.A. dla klientów indywidualnych” rozdział „ Limit w saldzie debetowym oraz kredyty/pożyczki”, ustęp 3 „Kredyty na nieruchomości”, pkt 3.14 o treści: „Wydanie opinii bankowej o kredycie na żądanie klienta każdorazowo 250 zł”,
- II. Obciąża Bank BPH S.A. z siedzibą w Krakowie kwotą 600 zł (sześćset) tytułem wpisu stałego od pozwu i nakazuje pobranie tej

48 71 3405922

kwoty od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie,

- III. Zasądza od Banku BPH S.A. z siedzibą w Krakowie na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.
- IV. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Banku BPH S.A. z siedzibą w Krakowie

SSR del. Anetta Malmuk-Cieplak

48 71 3405922

Sygn. akt XVII AmC 95/08

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 4 sierpnia 2008 r., powód – Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie następującego postanowienia zawartego w „Taryfie opłat i prowizji Banku BPH S.A. dla Klientów Indywidualnych”, będącej załącznikiem nr 2 do Uchwały Zarządu Banku BPH S.A. Nr 262/2007, o treści: „Wydanie opinii bankowej o kredycie na żądanie Klienta każdorazowo 250 zł” (R. V. „Limit w saldzie debetowym oraz kredyty/pożyczki”, ust. 3. „Kredyty na nieruchomości”, pkt 3.14).

W uzasadnieniu pozwu powód podniósł, że pozwany Bank BPH S.A. prowadzi m.in. działalność bankową. W ramach świadczenia wyżej wymienionych usług, pozwany udziela konsumentom kredyty, określane przez niego łącznie jako „kredyty na nieruchomości”. Do tego typu kredytów należą przede wszystkim kredyt budowlano – hipoteczny i kredyt hipoteczny. Pozwany Bank zawiera z klientami umowy kredytowe. Ich integralną część stanowi „Taryfa opłat i prowizji dla Klientów Indywidualnych”. Przykładowo § 3 umowy kredytu hipotecznego określając w ust. 1- 3 zasady zapłaty prowizji bankowej od kwoty przyznanego kredytu, stanowi następnie w ust. 4, iż za inne czynności wykonane na wniosek kredytobiorcy „Bank pobiera opłaty i prowizje na zasadach i w wysokości określonej w aktualnie obowiązującej taryfie opłat i prowizji Banku BPH dla klientów indywidualnych”.

Pozwany stosuje w stosunku do osób fizycznych dokument o nazwie „Taryfa opłat i prowizji Banku BPH S.A. dla Klientów Indywidualnych”, będący załącznikiem nr 2 do Uchwały Zarządu Banku BPH SA Nr 262/2007, który to dokument zastąpił poprzednio obowiązującą taryfę.

Wyżej wymieniona Taryfa zawiera postanowienie o treści: “Wydanie opinii bankowej o kredycie na żądanie Klienta - każdorazowo - 250 zł”, które to stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., albowiem kształtuje prawa i obowiązki klientów banku w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Opinia bankowa o kredycie jest sporządzana na żądanie klienta. Opinia zawiera podstawowe dane o kliencie, informacje o terminowości spłat rat kredytu, wysokości aktualnego zadłużenia, nr rachunku, na który należy spłacać kredyt, zapisy dotyczące informacji, iż Bank wystawi zaświadczenie o spłacie kredytu i zwolnieniu prawnych zabezpieczeń w ciągu 14 dni. Opłata, za wydanie opinii bankowej o kredycie jest naliczana zgodnie z „Taryfą” każdorazowo od

48 71 3405922

kredytu. Oznacza to, iż w sytuacji, gdy klient posiada kilka kredytów i prosi o wystawienie opinii bankowej dotyczącej tych kredytów, Bank nalicza od każdego kredytu opłatę w wysokości 250 zł niezależnie od tego, czy wystawi jedną opinię dla wszystkich kredytów, czy też oddzielną opinię dla każdego kredytu. Przykładowo, gdy klient posiada w Banku trzy kredyty i prosi o wydanie opinii bankowej o posiadanych kredytach, Bank nalicza opłatę w kwocie 750 zł, co zdaniem pozwanego stanowi opłatę rażąco wygórowaną, w szczególności jeżeli porównać wysokość opłat pobieranych za tego typu opinie bankową przez inne banki.

Prezes UOKiK wskazał, że z uzyskanych przez niego danych wynika, iż w trzech bankach wysokość opłat za opinię bankową o kredycie w zakresie kredytów mieszkaniowych (300 zł) jest wyższa, aniżeli wysokość analogicznych opłat pobieranych przez Bank BPH Spółka Akcyjna (250 zł). Jednocześnie jednak jedynie BGŻ S.A. pobiera, podobnie jak Bank BPH S.A., opłatę za powyższą opinie bankową od każdego kredytu osobno. Ponadto

Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zatem do zastosowania przepisu wymagane jest spełnienie w sumie czterech przesłanek.

Wobec faktu, iż „Taryfa” nie podlegała negocjacom, lecz jest częścią proponowanej przez Bank umowy kredytowej, nie budzi wątpliwości spełnienie pierwszej z nich.

Naliczenie opłaty w przypadku wydania opinii bankowej o wszystkich kredytach zaciągniętych w Banku przez klienta jako sumy opłat taryfowych od każdej jednostkowej opinii o kredycie, wynoszącej 250 zł, pozostaje również w sprzeczności z dobrymi obyczajami. Pozwany bank wykorzystuje powszechny na rynku kredytów na nieruchomości wymóg przedstawienia przez konsumentów opinii bankowych o spłacanych kredytach. Konsument ubiegający się o kredyt znajduje się w sytuacji faktycznego przymusu ubiegania się o przedmiotową opinię bankową, jeżeli chce prawidłowo złożyć wniosek kredytowy. Pozwany zatem wykorzystuje ów przymus faktyczny klientów naliczając im opłatę od każdego kredytu odrębnie, nie stosując zaś jednej opłaty. W ocenie powoda łączna opinia bankowa o kredytach bankowych, sporządzana na jednym piśmie, powinna być traktowana w Taryfie - w zakresie opłaty - jak jedna opinia, nie zaś jako suma opłat liczonych od każdego opiniowanego kredytu, w wysokości aż 250 zł każda.

Usankcjonowany Taryfą system pobierania opłat za opinie bankową o kredycie pozostaje w kolizji z ukształtowaną praktyką pobierania analogicznych opłat przez inne banki, co wykazało

48 71 3405922

przeprowadzone przez powoda badanie rynkowe.

Zatem zdaniem powoda, Bank kształtuje łączący go z klientami (konsumentami) stosunek prawny na zasadzie nierówności stron, wyzyskując przymusowe położenie ubiegających się o kredyty konsumentów. Ponieważ działanie pozwanego prowadzi do ukształtowania się ostatecznej wysokości łącznej opłaty na poziomie ewidentnie odbiegającym od poziomu analogicznych opłat na rynku, w konsekwencji pozostaje również w sprzeczności z dobrymi obyczajami na rynku sprzedaży kredytów zabezpieczanych na nieruchomości (druga przesłanka).

Ponadto powód wskazał, że spełniona jest również trzecia przesłanka, tj. iż ukształtowane w taki sposób obowiązki rażąco naruszają interesy konsumentów, gdyż zmuszeni są oni ponosić opłaty w wysokości i na zasadach odbiegających od powszechnie stosowanych na rynku oraz niewątpliwie nie znajdujących uzasadnienia w ponoszonych kosztach, skoro inne banki za tę samą czynność bankową pobierają nawet kilkakrotnie niższe opłaty, gdy wydają łączne opinie bankowe o więcej niż jednym kredycie.

Spełniona jest również czwarta przesłanka, albowiem postanowienia „Taryfy” nie dotyczą sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron. Pobieranie przez pozwanego opłat za wydanie opinii bankowej o wszystkich posiadanych kredytach nie stanowi świadczenia głównego stron, albowiem zgodnie z treścią art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, świadczenie banku w umowie o kredyt bankowy polega na oddaniu do dyspozycji kredytobiorcy określonej kwoty środków pieniężnych, a kredytobiorcy na zapłacie prowizji z tytułu udzielenia kredytu oraz odsetek od kredytu faktycznie wykorzystanego. Oznacza to, że świadczenie Banku w postaci wydawania opinii bankowej o kredycie nie stanowi głównego świadczenia stron.

W odpowiedzi na pozew, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu (tutaj pozwany chyba błędnie wskazał, że domaga się tych kosztów, „od strony pozwanej”), w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany potwierdził okoliczność stosowania postanowienia taryfowego o przywołanej treści, jednocześnie zaprzeczył jakoby zostały spełnione wszystkie konieczne przesłanki pozwalające uznać dane postanowienie umowne za klauzulę niedozwoloną w rozumieniu przepisu art. 3851 § 1 k.c.

W szczególności pozwany podniósł, iż zakres zastosowania przepisu art. 3851 § 1 k.c. doznaje istotnego ograniczenia, albowiem nie obejmuje on postanowień określających główne świadczenia stron, w tym ceny lub wynagrodzenia, jeśli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Zdaniem pozwanego, zarzut powoda, jakoby główne świadczenia stron na tle przepisu art. 69 ust. 1 Prawa bankowego nie obejmowały kategorii wynagrodzenia w rozumieniu opłat

48 71 3405922

i prowizji jest niezasadny, a zatem bezprzedmiotowy, bowiem przepis art. 69 ust. 2 pkt 9 zalicza prowizję do essentialia negotii umowy kredytu o ile umowa taka je przewiduje. Co oznacza, że opłata i prowizja jako element wynagrodzenia należnego pozwanemu bankowi w związku z zawartą umową kredytu stanowi składnik wynagrodzenia, a zatem, przeciwnie niż to wywodzi powód, jest to przedmiot głównego świadczenia stron, w tym przypadku świadczenia kredytobiorcy.

Odnosząc się do zarzutu powoda w zakresie braku indywidualnego uzgodnienia postanowień umownych w zakresie przedmiotowej opłaty, pozwany wskazał, że główne świadczenia stron wchodzi w zakres przedmiotowo istotnych postanowień czynności prawnej, w stosunku do których dochodzi do konsensusu pomiędzy stronami i bez których to postanowień umowa w ogóle nie doszłaby do skutku.

Zdaniem Banku prowizje i opłaty, w rozumieniu wynagrodzenia płatnego przez kredytobiorcę stanowią świadczenie główne strony umowy. W przeciwnym razie prowizje i opłaty należałoby kwalifikować nie do elementów przedmiotowo istotnych lecz do kategorii naturalia negotii, czyli elementów czynności prawnej nieuregulowanych przez strony i wynikających z przepisów dyspozytywnych. Kategoria ta należy do elementów wprawdzie wynikających z przepisu dyspozytywnego (chodzi o postanowienie art. 69 ust. 2 pkt 9 Prawa bankowego w brzmieniu „wysokość prowizji o ile umowa ją przewiduje”), jednak strony regulują tę materię w ramach umowy, zatem drugi element koniunkcji nie jest zrealizowany.

Pozwany podkreślił również, że zgodnie z § 24 zdaniem drugim, kredytobiorca potwierdza, że zapoznał się ze wszystkimi warunkami umowy kredytu oraz otrzymał i zapoznał się z postanowieniami w szczególności Wyciągu z Taryfy opłat i prowizji Banku BPH dla Klientów Indywidualnych i wyraża na nie zgodę. Stanowi to wyraz indywidualnego uzgodnienia w przedmiotowym zakresie, przynajmniej prima facie.

Okoliczność, iż zgodnie z § 3 ust. 4 umowy kredytu hipotecznego chodzi tu o opłaty i prowizje „od innych czynności” nie pozbawia tego wynagrodzenia cechy powiązania ich z udzielonym kredytem. Okoliczność istnienia zobowiązania kredytowego warunkuje przecież zaistnienie przedmiotu samej opłaty.

Pozwany podniósł, że niezasadny jest argument co do bezpodstawnego pobierania opłaty każdorazowo od danego kredytu, albowiem wystawienie bankowej opinii o kredycie na żądanie klienta jest obowiązkiem banków i pozwany Bank przyjął na siebie ten obowiązek, a każda aktywność operacyjna pociąga za sobą wymierne koszty działalności. Opracowanie opinii bankowej o kredycie wymaga zaangażowania zespołu pracowników. W zależności od rodzaju produktu kredytowego są to specjaliści z innego zakresu, co wymaga poświęcenia określonego

48 71 3405922

czasu, sił oraz środków rzeczowych, w tym także związanych z koniecznością sięgania do zasobów archiwalnych, które prowadzone są przez wyodrębnioną jednostkę organizacyjną. Nie jest również obojętne czy opinia wystawiana jest do kilku kredytów, czy też do kredytu jednostkowego, gdyż koszty sporządzenia takich dokumentów są w takich przypadkach zróżnicowane. Przyjęta kwota odzwierciedla średni poziom jednostkowej opinii bankowej.

Pozwany wskazał również, że w sytuacji kiedy zachodzi konieczność udokumentowania przed Urzędem Skarbowym poniesionych w danym roku podatkowym wydatków na spłatę odsetek od kredytu udzielonego podatnikowi na sfinansowanie inwestycji mającej na celu zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych, Bank wydaje stosowne zaświadczenie i pobiera opłatę jedynie w wysokości 30 zł - zgodnie z postanowieniami punktu 3.13 "Taryfy opłat i prowizji Banku BPH SA dla Klientów Indywidualnych".

Co do opisanego przez powoda przypadku konieczności przedstawienia przez sprzedającego nieruchomości przy zawieraniu aktu notarialnego umowy kupna-sprzedaży, zaświadczenia o wysokości aktualnego zadłużenia z tytułu zaciągniętego kredytu mieszkaniowego, pozwany wyjaśnił, że w takiej sytuacji wystawia zaświadczenie, za które naliczana jest opłata w wysokości jedynie 30 zł (zgodnie z postanowieniami punktu 3.13 "Taryfy opłat i prowizji Banku BPH SA dla Klientów Indywidualnych").

Pozwany wskazał również, że bezprzedmiotowe jest odniesienie się przez powoda do licznych przykładów analogicznych opłat, jako że kontrolę sądową przeprowadzaną w odniesieniu do wzorca umowy w trybie art. 47936 k.p.c. znamionuje abstrakcyjny charakter wobec czego ocenie sądowej nie podlega powszechność czy też brak takiej cechy w odniesieniu do wzorca.

W odpowiedzi na powyższe, Prezes UOKiK w piśmie złożonym na rozprawie w dniu 19 grudnia 2008 r. oświadczył, że podtrzymuje wszystkie zarzuty, twierdzenia i wnioski zawarte w pozwie. Podniósł, że wbrew wywodom pozwanego, świadczenie polegające na wystawianiu opinii o kredytach i następnie pobieranie za te czynności opłat bankowych nie stanowią świadczenia głównego stron umów kredytowych. Artykuł 69 ust. 2 pkt 9 Prawa bankowego stanowiąc, iż umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności m.in. wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, nie wspomina w ogóle o opłatach bankowych. Wyraźne rozróżnienie pojęć „prowizja” i „opłata bankowa” zawiera natomiast art. 110 Prawa bankowego stanowiąc, iż bank może pobierać przewidziane w umowie prowizje i opłaty z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności. Brak jest definicji legalnej tych pojęć, niemniej jednak według doktryny uprawnienie do prowizji (wynagrodzenia prowizyjnego) mogłoby wynikać z „tytułu wykonywanych czynności

48 71 3405922

bankowych", natomiast opłaty bank może pobierać „za wykonywanie innych czynności”. Idąc tym tokiem rozumowania, powód zauważył, że wydawanie opinii bankowych o kredycie nie mieści się w określonych przez przepis art. 5 Prawa bankowego „czynnościach bankowych”, wobec czego zaliczyć je należy do „innych czynności bankowych”. Oznacza to, że pobierane kwoty każdorazowo po 250 zł z tytułu opinii bankowej o kredycie zaliczyć należy nie do kategorii prowizji, jak zarzuca pozwany, lecz do kategorii opłat bankowych. Skoro zaś tak, to tego typu świadczenia nie są wymienione w art. 69 ust. 2 pkt 9 Prawa bankowego i także z tego powodu brak jest podstaw do zaliczenia ich do essentialia negotii umowy kredytu.

Jako oczywiście niezasadny nie może ostać się zarzut, jakoby przedmiotowa opłata była indywidualnie uzgadniana przez kontrahentów banku, a już na pewno o rzekomej możliwości indywidualnego uzgadniania Taryfy nie świadczy zapis § 24 zd. 2-gie umowy kredytu hipotecznego, stanowiącej załącznik nr 5 do pozwu. Zapis powyższy znajduje się na znormalizowanym druku umowy, dostępnym w Oddziałach Banku, zaś klient (konsument) może jedynie ów zapis zaakceptować, poprzez podpisanie umowy, lub też może umowy nie podpisać. Brak jest natomiast jakichkolwiek możliwości modyfikacji zapisu w treści samej umowy.

Powód ponownie wskazał, że opinia o kredycie zawiera podstawowe dane o kliencie, informacje o terminowości spłat rat kredytu, wysokości aktualnego zadłużenia, nr rachunku, na który należy spłacać kredyt, zapisy dotyczące informacji, iż Bank wystawi zaświadczenie o spłacie kredytu i zwolnieniu prawnych zabezpieczeń w ciągu 14 dni. Zatem co najmniej w części informacje zawarte w opinii powtarzają się.

Powód podniósł również, że przykłady analogicznych opłat pobieranych przez inne banki nie są „bezpłodowe”, gdyż wskazują one, iż usankcjonowany Taryfą system pobierania przez pozwanego opłat za opinie bankowe o kredycie pozostaje w kolizji z ukształtowaną praktyką pobierania analogicznych opłat przez inne banki.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił i zważył co następuje:

Bezpłodowe jest, że pozwany wykorzystywał w prowadzonej działalności gospodarczej przytoczone w pozwie postanowienie umowne oraz, że do dnia wydania wyroku nie zaniechał stosowania kwestionowanego postanowienia.

Opinia bankowa o kredycie jest sporządzana na żądanie klienta. Opinia zawiera podstawowe dane o kliencie, informacje o terminowości spłat rat kredytu, wysokości aktualnego zadłużenia, nr rachunku, na który należy spłacać kredyt, zapisy dotyczące informacji, iż Bank wystawi zaświadczenie o spłacie kredytu i zwolnieniu prawnych zabezpieczeń w ciągu 14 dni.

48 71 3405922

Oplata, za wydanie opinii bankowej o kredycie jest naliczana zgodnie z „Taryfą opłat i prowizji Banku BPH S.A. dla Klientów Indywidualnych” każdorazowo od kredytu. Oznacza to, iż w sytuacji, gdy konsument posiada kilka kredytów i prosi o wystawienie opinii bankowej dotyczącej tych kredytów, Bank nalicza od każdego kredytu opłatę w wysokości 250 zł niezależnie od tego, czy wystawi jedną opinię dla wszystkich kredytów, czy też oddzielną opinię dla każdego kredytu.

Zgodnie z treścią przepisu art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zatem możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowania go z praktyki stosowania zależna jest od spełnienia kumulatywnie czterech przesłanek.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wyraźnie wynika, że „Taryfa opłat i prowizji Banku BPH S.A. dla Klientów Indywidualnych”, będąca załącznikiem nr 2 do Uchwały Zarządu Banku BPH S.A. Nr 262/2007, nie podlegała negocjacom, lecz była częścią proponowanych przez pozwanego umów kredytowych. W ocenie Sądu, w przedmiotowej sprawie nie mamy więc do czynienia z uzgodnieniem indywidualnym, albowiem ewidentnie na treść zaskarżonego postanowienia konsument nie ma rzeczywistego wpływu.

Pozwany twierdził, że postanowienia umowne w zakresie przedmiotowej opłaty nie były postanowieniami „nie negocjowanymi indywidualnie”, jednak tego faktu nie wykazał. Natomiast, przytoczony w odpowiedzi na pozew, wyrażony w doktrynie pogląd, iż główne świadczenia stron wchodzi w zakres przedmiotowo istotnych postanowień czynności prawnej, w stosunku do których dochodzi do konsensusu pomiędzy stronami i bez których to postanowień umowa w ogóle nie doszłaby do skutku, nie może mieć zastosowania do rozstrzyganej sprawy, o czym poniżej.

Kolejnymi przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest ich sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażąco naruszenie interesów konsumenta. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące m.in. niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania.

48 71 3405922

Klauzula generalna wyrażona w art. 3851 § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 3853 k.c., która obejmuje najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami i zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków i ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry w oderwaniu od konkretnych okoliczności stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, że zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 3851 § 1 k.c.

Wskazać należy, że judykaturze przyjmuje się, iż „o naruszeniu interesu konsumenta świadczy nierównowaga, na niekorzyść konsumenta, praw i obowiązków stron wynikających z umowy (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie sygn. I CK 297/2005). Podkreśla się również, że istotą dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka, a zatem sprzeczne z dobrym obyczajem jest takie działanie, które zmierza m.in. do ukształtowania stosunku prawnego na zasadzie nierówności stron (tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 marca 2005 r. w sprawie sygn. VI ACa 774/2004). Rozwinięcia powyższej tezy dokonał Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 13 marca 2007 r., sygn. akt VI ACa 1097/06 stwierdzając, iż umowa jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, jeśli wykracza przeciw uznanym w społeczeństwie zasadom moralnym lub przyjętej w obrocie uczciwości. Sprzeczna z dobrymi obyczajami będzie więc próba ochrony interesów układającego wzorzec na koszt konsumenta. Zatem przedsiębiorca będzie działać nieuczciwie, wbrew dobrym obyczajom, gdy sporządzone przez niego klauzule umowne będą godzić w równowagę stosunku prawnego.

W sprawie niniejszej pozwany Bank wykorzystuje powszechny na rynku kredytów na nieruchomości wymóg przedstawienia przez konsumentów (potencjalnych klientów) opinii bankowych o spłacanych kredytach. Konsument ubiegający się o kredyt znajduje się w sytuacji faktycznego przymusu ubiegania się o przedmiotową opinię bankową, jeżeli chce prawidłowo złożyć wniosek kredytowy (wymóg ten stosuje zresztą również pozwany). Pozwany zatem wykorzystuje ów przymus faktyczny konsumentów naliczając im opłatę od każdego kredytu odrębnie, nie stosując zaś jednej opłaty.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika również, że usankcjonowany „Taryfa” system pobierania opłat za opinie bankową o kredycie pozostaje w kolizji z ukształtowaną praktyką pobierania analogicznych opłat przez inne banki. Przygotowane

48 71 3405922

bowiem przez powoda badanie rynkowe wykazało, iż jedynie trzy banki, poza pozwanym, pobierają jeszcze opinię bankową od każdego kredytu z tym jednak, iż INVEST-BANK S.A. i Bank Śląski S.A. pobierają opłatę za pojedynczą opinię w wysokości 50 zł lub 80 zł, a więc ewentualne sumowanie tych opłat jest zdecydowanie mniej dolegliwe dla konsumentów, aniżeli stosowanych przez pozwanego opłat w wysokości przyjętej przez pozwanego (každorazowo 250 zł). Jedynie BGŻ S.A. stosuje system opłat za opinię bankową o kredycie porównywalny z pozwanym.

Pozwany kształtuje łączący go z klientami stosunek prawny na zasadzie nierówności stron, wyzyskując przymusowe położenie ubiegających się o kredyty konsumentów. Takie działanie pozwanego prowadzi do ukształtowania się ostatecznej wysokości łącznej opłaty na poziomie ewidentnie odbiegającym od poziomu analogicznych opłat na rynku.

W tym stanie rzeczy należało uznać, że naliczenie opłaty w przypadku wydania opinii bankowej o wszystkich kredytach zaciągniętych w Banku przez konsumenta jako sumy opłat taryfowych od każdej jednostkowej opinii o kredycie, wynoszącej 250 zł, pozostaje w sprzeczności z dobrymi obyczajami.

Ponadto Sąd nie miał wątpliwości, że ukształtowane we wskazany wyżej sposób obowiązki rażąco naruszają interesy konsumentów, gdyż zmuszeni są oni ponosić opłaty w wysokości i na zasadach odbiegających od powszechnie stosowanych na rynku oraz niewątpliwie nie znajdujących uzasadnienia w ponoszonych kosztach, skoro inne banki za tę samą czynność bankową pobierają nawet kilkakrotnie niższe opłaty, gdy wydają łączne opinie bankowe o więcej niż jednym kredycie. Dla przykładu, zakładając, że konsument w każdym Banku posiada trzy kredyty, to uiszczy on następujące opłaty za opinie o kredycie:

- Bank BPH Spółka Akcyjna 750 zł,
- Bank Ochrony Środowiska S.A. 300 zł lub 40 zł w zależności od rodzaju kredytu (k. 81-83 akt),
- BGŻ S.A. 150 zł, 600 zł lub 900 zł, w zależności od rodzaju kredytu i czasu sporządzenia dokumentu (k. 84-87 akt),
- Kredyt Bank S.A. 40 zł (k. 87-88 akt),
- Nordea Bank Polska S.A. 10 zł - 50 zł (k. 89-90 akt),
- INVEST-BANK S.A. 150 zł - 240 zł w zależności od rodzaju kredytu (k. 91-95 akt),
- Bank Gospodarstwa Krajowego 50 zł (k. 96-99 akt),
- Bank Polska Kasa Opieki S.A. 20 zł (k. 100-104 akt),
- Fortis Bank Polska S.A. 50 zł, 60 zł lub 100 zł w zależności od rodzaju kredytu (k. 105-106 akt),
- LUKAS Bank S.A. 20 zł (k. 108 akt),
- PKO Bank Polski S.A. 30 zł, 50 zł lub 300 zł w zależności od rodzaju kredytu (k. 109-115),

48 71 3405922

- Bank Zachodni WBK S.A. 16 zł lub 30 zł w zależności od rodzaju kredytu (k. 116-120 akt),
- Raiffeisen Bank Polska S.A. 10 zł, 30 zł, 150 zł (k. 121-122 akt),
- Dominet Bank S.A. 50 zł (k. 123-124 akt),
- Deutsche Bank PBC S.A. 50 zł, 150 zł w zależności od rodzaju kredytu (k.125-129 akt),
- Bank Millennium S.A. 60 zł (k. 130-131 akt) oraz
- Bank Śląski S.A. 150 (k. 132 akt) zł.

Wynika stąd wniossek, iż w hipotetycznej sytuacji posiadania kilku kredytów, stosowany przez pozwanego system naliczania opłat od opinii o wszystkich posiadanych kredytach powoduje naliczanie ich w łącznej wysokości kilkukrotnie odbiegającej od poziomu analogicznych opłat na rynku. Stąd też należy przyjąć, że działanie pozwanego rażąco narusza interesy konsumenta, gdyż zmuszeni są oni ponosić opłaty w wysokości i na zasadach odbiegających od powszechnie stosowanych na rynku oraz niewątpliwie nie znajdujących uzasadnienia w ponoszonych kosztach, skoro inne banki za tę samą czynność bankową pobierają nawet kilkakrotnie niższe opłaty, gdy wydają łączne opinie bankowe o więcej niż jednym kredycie (ta kwota najczęściej nie przekracza 300 zł).

Trudno się przy tym zgodzić z twierdzeniem pozwanego, że koszty sporządzenia opinii o kredytach mogą być aż tak zróżnicowane, żeby uzasadniały obowiązek opłaty w wysokości powyżej 300 zł. Czym bowiem może różnić się sprawdzenie dokumentów i przetworzenie informacji i zamieszczenie ich w formie pisemnej w tym Banku od takich samych czynności dokonanych przez inne banki.

Odnosząc się natomiast do charakteru świadczenia w postaci obowiązku uiszczenia opłaty za wydanie opinii o kredycie, Sąd nie podzielił stanowiska wyrażonego przez pozwanego, że wskazane powyżej świadczenie ma charakter świadczenia głównego.

Przy rozpatrywaniu powyższego zagadnienia należało mieć na uwadze treść postanowień przepisu art. 110 Prawa bankowego (tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.), zgodnie z którymi bank może, ale nie musi, pobierać prowizje i opłaty z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności. Gdy decyduje się na pobieranie prowizji powinien, na podstawie art. 69 ust. 2 pkt 9 Prawa bankowego określić w umowie kredytu wysokość takich prowizji. Pozwala to na przyjęcie, że wysokość prowizji pobieranych przez bank, o ile nie zostały one wymienione w umowie, nie wchodzi w zakres postanowień określających główne świadczenia stron umowy kredytu, gdyż zarówno prowizje, jak i opłaty z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności są fakultatywne dla stron. Jednocześnie należy wskazać, że przepis art. 69 ust. 2 pkt 9 Prawa bankowego w ogóle nie wspomina o opłatach bankowych.

48 71 3405922

Wyraźne rozróżnienie pojęć „prowizja” i „opłata bankowa” zawiera art. 110 Prawa bankowego stanowiąc, iż bank może pobierać przewidziane w umowie prowizje i opłaty z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności. Brak jest definicji legalnej tych pojęć, niemniej jednak według doktryny uprawnienie do prowizji (wynagrodzenia prowizyjnego) mogłoby wynikać z „tytułu wykonywanych czynności bankowych”, natomiast opłaty bank może pobierać „za wykonywanie innych czynności”.

Pojęcie czynności bankowych zdefiniowane zostało natomiast w art. 5 Prawa bankowego. Zgodnie z ustępem 1 art. 5 Prawa bankowego czynnościami bankowymi są:

- 1) przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- 2) prowadzenie innych rachunków bankowych,
- 3) udzielanie kredytów,
- 4) udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- 5) emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- 6) przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- 6a) wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego,
- 7) wykonywanie innych czynności przewidzianych wyłącznie dla banku w odrębnych ustawach.

Art. 5 ust. 2 stanowi z kolei, iż czynnościami bankowymi są również następujące czynności, o ile są one wykonywane przez banki:

- 1) udzielanie pożyczek pieniężnych,
- 2) operacje czekowe i wekslowe oraz operacje, których przedmiotem są warranty,
- 3) wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu,
- 4) terminowe operacje finansowe,
- 5) nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
- 6) przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
- 7) prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
- 8) udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
- 9) wykonywanie czynności zleconych, związanych z emisją papierów wartościowych,
- 10) pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym.

Wydawanie opinii bankowych o kredycie nie mieści się w tak określonych „czynnościach bankowych”, wobec czego zaliczyć je należy do „innych czynności bankowych”, co z kolei oznacza, że pobierane kwoty „každorazowo po 250 zł z tytułu opinii bankowej o kredycie” zaliczyć należy do kategorii opłat bankowych. Ponieważ tego typu świadczenia nie są

48 71 3405922

wymienione w art. 69 ust. 2 pkt 9 Prawa bankowego, to także z tego powodu brak jest podstaw do zaliczenia ich do essentialia negotii umowy kredytu.

Wbrew zarzutom pozwanego brak jest w konsekwencji przeszkód do zastosowania w sprawie normy art. 385¹ § 1 k.c.

Oceniając, w świetle powyższego, Sąd uznał, że postanowienie zamieszczone we wzorcu umownym pod nazwą „Taryfa opłat i prowizji Banku BPH S.A. dla Klientów Indywidualnych” o treści: „Wydanie opinii bankowej o kredycie na żądanie klienta każdorazowo 250 zł”, stanowi naruszenie dyspozycji art. 385¹ § 1 k.c.

Nie ma przy tym znaczenia dla uznania wskazanego powyżej postanowienia za niedozwolone klauzule umowne, twierdzenie pozwanego, że w przypadku konieczności udokumentowania przed Urzędem Skarbowym poniesionych w danym roku podatkowym wydatków na spłatę odsetek od kredytu udzielonego podatnikowi na sfinansowanie inwestycji mającej na celu zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych, jak również w przypadku wydawania zaświadczenia o wysokości aktualnego zadłużenia z tytułu zaciągniętego kredytu mieszkaniowego, pozwany pobiera, zgodnie z postanowieniami punktu 3.13 „Taryfy” opłatę jedynie w wysokości 30 zł. Zauważyć jednak w tym miejscu należy, że wbrew temu co twierdzi pozwany, zgodnie z postanowieniami punktu 3.13 wspomnianej powyżej taryfy, bank może pobrać opłatę ustaloną w oparciu o rzeczywiste koszty, minimum 30 zł.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznając, iż kwestionowane postanowienia wzorców umownych stosowanych przez pozwanego spełniają przesłanki klauzuli niedozwolonej (art. 385¹ § 1 k.c.) zakazał ich wykorzystywania w obrocie (art. 473⁴³ k.p.c.).

O wysokości wpisu od pozwu i obciążeniu nim pozwanego na rzecz Skarbu Państwa orzeczono na podstawie art. 26 ust. 1 pkt. 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 i art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398).

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 i 99 k.p.c. stosownie do wyniku sporu zgodnie z § 14 ust. 3 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanej zarządzono na zasadzie art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSR del. Anetta Malmuk-Cieplak

Za zgodność z oryginałem

Sekretarz

SEKRETARZ SĄDOWY

Justyna Kosińska